

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Бойчук Ю.Д.

*доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України, ректор;*

Казачінер О.С.

*доктор педагогічних наук, доцент,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ДІАГНОСТИКА МЕТОДОМ КАЗКОТЕРАПІЇ

Казка супроводжує людину впродовж усього життя, допомагає її успішній соціалізації й ефективному засвоєнню життєвих уроків. Казка для дитини – це не просто вигадка, фантазія, це особлива реальність світу почуттів. Казка розсуває рамки звичайного життя; тільки в казковій формі діти стикаються з такими складними явищами і почуттями, як життя і смерть, любов і ненависть, гнів і співчуття, зрада і підступність. Казка – це стародавній спосіб підтримати людину за допомогою слова.

Казкотерапія – це один із ефективних методів роботи з учнями початкових класів, які зазнають тих чи інших емоційних та поведінкових труднощів. Суть цього методу у створенні особливої казкової атмосфери, яка робить мрії дитини дійсністю, дозволяє дитині вступити у боротьбу зі своїми страхами, комплексами.

Казкотерапія добре долає у дітей високий рівень тривожності, різноманітні страхи, агресивність, адаптує до різних дитячих колективів. Казкотерапію можна використовувати у роботі з агресивними дітьми, невпевненими, сором'язливими, брехливими, а також у випадках різного роду психосоматичних захворювань. Процес казкотерапії дозволяє дитині усвідомити та проаналізувати свої проблеми, побачити шляхи їх вирішення.

Суть методу казкотерапії полягає в тому, що казка доступно пояснює, що добре, а що погано. На прикладі позитивних персонажів дитина вчиться бути хорошою, а негативні герої казок викликають у неї лише

негативну реакцію. Негативний герой завжди залишається покараним, а доброму дістається красуня-принцеса й півцарства на додаток.

Терапевтична казка відрізняється від звичайної тим, що її вигадують спеціально з урахуванням особливостей дитини. Тобто її головний герой схожий на дитину, він переживає ті ж проблеми й емоції. Він бореться, наприклад, із темрявою, й за його вчинками дитина може бачити, що це насправді не так уже й страшно. Або, навпаки, героя казки доля карає за те, що він не мие руки або не слухається батьків [4].

Проблеми використання казок у психотерапевтичній практиці представлено в роботах дослідників Б. Беттельгайма, І. Вачкова [1], А. Гнездилова, Х. Дікмана [2], П. Естеса, Т. Зінкевич-Євстігнеєвої [3], П. Жебелева, С. Карпмана, Б. Кокса, М. Панфілова, О. Петрова, Н. Радіної [6], Д. Соколової, Р. Ткача, К. Юнга та ін. У працях цих науковців виокремлено види казок та їх терапевтичні функції, розкрито методи й прийоми роботи з казкою, наведено окремі технології терапії казкою. Проте надзвичайно важливим питанням залишається реалізація діагностичного підходу, тобто встановлення проблеми та причин її виникнення засобами казкотерапії [5, с. 209–210].

Мета тез полягає у визначенні форм, методів та прийомів здійснення діагностики методом казкотерапії.

Ґрунтуючись на основних положеннях щодо роботи над казкою [4], ми можемо виокремити такі форми, методи та прийоми здійснення діагностики методом казкотерапії:

– **Аналіз казок.** Мета – усвідомлення, інтерпретація того, що стоїть за казковою ситуацією, конструкцією сюжету, поведінкою героїв. Наприклад, для аналізу обирається відома казка або казка, створена психологом чи вчителем для індивідуальної роботи з учнями. При цьому дитині пропонується відповісти на ряд запитань: «Як ви думаєте, про що ця казка?», «Хто з героїв найбільше сподобався і чому?», «Чому герой учинив саме так?», «Як герой знайшов вихід зі складної ситуації?» тощо.

– **Розповідання казок.** Дитині або групі дітей пропонується розповісти казку від першої або третьої особи, а також від імені інших казкових героїв. Наприклад, дітям можна запропонувати розповісти казку про згаяний час від імені одного з чарівників, мами Петрика Зубова або інших героїв цієї казки.

– **Переписування казок.** Переписування і дописування авторських і народних казок має сенс тоді, коли дитині не подобається щось у сюжеті казки, поворот подій, певні ситуації, в які потрапляють герої, кінець

казки тощо. Це – важливий діагностичний матеріал. Переписуючи казку, дописуючи свій кінець або вставляючи інших персонажів у казку, дитина сама обирає найбільш відповідний їй внутрішньому стану сюжет і знаходить той варіант руйнування ситуацій, який дозволяє звільнитися їй від внутрішньої напруги.

– **Постановка казок із допомогою ляльок.** Працюючи з лялькою, дитина бачить, що кожна її дія негайно позначається на поведінці ляльки. Це допомагає їй самостійно коригувати свої рухи і робити поведінку ляльки максимально виразною. Робота з ляльками дозволяє удосконалювати і проявляти через ляльку ті емоції, яких звичай дитина з якихось причин не може собі дозволити проявляти.

– **Малювання за мотивами казки.** Вільні асоціації дитини виявляються в малюнку. Малюнки аналізуються, обговорюється поведінка і мотиви дій персонажа, діти дають їм оцінку: добре – погано.

– **Програвання епізодів казки.** Програвання епізодів казки дає можливість дитині відчуття деякі емоційно значущі ситуації і пережити певні емоції.

– **Складання казок.** З одного боку, цей процес сприяє розвитку уяви, з іншого – дозволяє дитині повідомити оточуючим про свої проблеми. Краще не втручатися в те, про що та як вигадує дитина. Хоча на початковому етапі, щоб показати приклад, можна скласти казку разом з нею. Почута від дитини казка допоможе усвідомити її проблеми і труднощі.

Таким чином, наприкінці тез можна дійти висновку про те, що казкотерапія є безпечним, цікавим та дієвим інструментом діагностики психологічних, емоційних, поведінкових та інших проблем дитини. Її необхідно та важливо здійснювати на початку корекційної роботи, ґрунтуючись на основних положеннях щодо роботи над казкою: аналіз, розповідання, переписування казок, постановка казок із допомогою ляльок, малювання за мотивами казки, програвання її епізодів, а також самостійне складання казки. Діагностика дозволить встановити причину проблеми, джерело виникнення та окреслити шляхи її усунення.

Список використаних джерел:

1. Вачков И.В. Сказкотерапия: развитие самосознания через психологическую сказку. – Москва: Ось-89, 2007. – 144 с.

2. Дикман Х. Юнгианский анализ волшебных сказок. Сказание и иносказание. Приложение: методы аналитической психологии. – СПб: Академический проект, 2000. – 256 с.

3. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Проективная диагностика в сказкотерапии. – СПб: Речь, 2003. – 208 с.

4. Казкотерапія як дієвий засіб розвитку психічних властивостей молодших школярів. URL: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/psychology/38675.

5. Мушкевич М. Казкотерапія як метод психологічного супроводу сімей із проблемною дитиною // Психологічні перспективи, 2019. Вип. 33. – С. 205–220.

6. Радина Н.К. Истории и сказки в психологической практике. – СПб: Речь, 2006. – 208 с.

Каменщикова С.В.

вихователь шкільної групи (класу),

Комунальний заклад

«Багатопрофільний навчально-реабілітаційний центр «Довіра»

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ШКІЛЬНИХ ГРУП НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

В умовах модернізації української освіти особливу актуальність набуває проблема створення оптимальних умов для розвитку, виховання і навчання осіб з особливими потребами, що відповідають тенденціям реформування освіти на шляху до її відкритості, демократичності та доступності для всіх категорій населення країни, а також із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій. Слово «інновація» має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації «інновація» означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Інновацію можна розглядати як процес (масштабну або часткову зміну системи і відповідну діяльність) і продукт (результат) цієї діяльності. Інноваційні педагогічні технології як процес – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний